

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Uwagi dodatkowe na zalecenia dotyczące zalecenia Rady w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro”

(COM(2021) 742 final)

(opinia z inicjatywy własnej)

(2023/C 75/07)

Sprawozdawca: **Juraj SIPKO**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	22.3.2022
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej
Data przyjęcia przez sekcję	6.10.2022
Data przyjęcia na sesji plenarnej	27.10.2022
Sesja plenarna nr	573
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	170/1/2//

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES zauważa, że obecny stan rozwoju gospodarczego strefy euro i Unii Europejskiej charakteryzuje się szczególnie wysokim poziomem niepewności gospodarczej, geoeconomicznej i politycznej. Niepewność ta wynika z dwóch wstrząsów systemowych, z jakimi mamy obecnie do czynienia, tj. utrzymującej się pandemii COVID-19 oraz inwazji Rosji na Ukrainę. Pojawiło się także nowe zagrożenie związane z rozdrobnieniem w sektorach handlu międzynarodowego, płatności, rynków kapitałowych i finansowych, w tym produkcji, badań i transportu. To ryzyko systemowe doprowadziło do ogromnego wzrostu długu publicznego i przyrostu inflacji. Największym wyzwaniem, przed jakim stoją strefa euro i państwa członkowskie UE, pozostaje jednak walka ze zmianą klimatu.

1.2. EKES przypomina, że do zakończenia walki z ciągłym rozpowszechnianiem się COVID-19 jest jeszcze daleka droga. Dlatego należy podjąć wszelkie konkretne i systemowe działania w celu zwalczania tej choroby, przygotowując się jednocześnie do innych potencjalnych epidemii i pandemii. Komitet podkreśla, co potwierdzają doświadczenia ostatnich dwóch lat, że najwyższa stopa zwrotu z inwestycji występuje w sektorze zdrowia.

1.3. EKES popiera zakończenie rosyjskiej agresji i wojny w Ukrainie oraz przywrócenie integralności terytorialnej Ukrainy. Może to stworzyć warunki dla odpornego, sprzyjającego włączeniu społecznemu i zrównoważonego wzrostu gospodarczego w państwach strefy euro i w państwach członkowskich Unii Europejskiej.

1.4. EKES z uwagą śledzi bardzo niekorzystne tendencje inflacyjne, które wynikają głównie z rosnących cen towarów, żywności i energii, w tym z zakłóceń w łańcuchu dostaw. W tej sytuacji podnoszenie stóp procentowych nie jest szczególnie skutecznym narzędziem. Zbyt ostra polityka pieniężna może też zwiększyć ryzyko recesji i opóźnić prywatne inwestycje w transformację energetyczną, które są tak pilnie potrzebne. Dlatego EKES zaleca, aby EBC przeprowadził odpowiednią ocenę proporcjonalności, dokładnie analizując skutki uboczne zaostrzonej polityki pieniężnej i jej konsekwencje dla długoterminowych celów w zakresie stabilności cen. EKES zachęca jednak Europejski Bank Centralny do obniżania inflacji bazowej bez szkody dla ożywienia gospodarczego w UE. Ze względu na wyżej wymienione zagrożenia EBC powinien postępować ostrożnie w normalizacji polityki pieniężnej.

1.5. W obliczu gwałtownie rosnących cen energii i żywności EKES zaleca krajowym decydentom w dziedzinie polityki gospodarczej utworzenie sprawnej i skutecznej siatki bezpieczeństwa socjalnego dla najsłabszych grup społecznych, w tym dla najbardziej dotkniętej obecną sytuacją części klasy średniej – siatki, która nikogo nie pozostawi na uboku.

1.6. Komitet jest zaniepokojony stałym wzrostem długu publicznego. W związku z tym zaleca podjęcie działań w kierunku konsolidacji budżetowej w perspektywie średnioterminowej. Mając na uwadze konieczność uzupełnienia budżetów państw, EKES dostrzega możliwość sprawiedliwego opodatkowania, a jednocześnie efektywnego wykorzystania funduszy publicznych.

1.7. EKES zwraca uwagę, że uruchomienie ogólnej klauzuli wyjścia w odpowiedzi na pandemię COVID-19 było słuszną decyzją. Choć obowiązywanie klauzuli przedłużono do 2023 r., trzeba będzie rozważyć jego dalsze przedłużenie, jeżeli ryzyko systemowe będzie się utrzymywać. W związku z tym Komitet oczekuje, że Komisja Europejska niezwłocznie poczyni konkretne kroki w celu zreformowania paktu stabilności i wzrostu.

1.8. Pomimo postępów w tworzeniu unii finansowej należy przyjąć i wdrożyć wszelkie konkretne i systemowe środki służące dokończeniu budowy unii bankowej i unii rynków kapitałowych. EKES wzywa więc odpowiedzialne organizacje i właściwe instytucje, aby połączyły siły w celu utworzenia unii finansowej.

1.9. EKES podkreśla negatywne skutki rozdrobnienia. Zwraca uwagę na niestabilną sytuację na rynku obligacji skarbowych na rynkach strefy euro. Dlatego też Komitet z zadowoleniem przyjmuje zapowiedź Europejskiego Banku Centralnego z 15 czerwca 2022 r. dotyczącą przygotowania środków na rzecz przeciwdziałania rozdrobnieniu w strefie euro.

1.10. EKES popiera transformację gospodarek strefy euro. Jednocześnie zwraca uwagę na elementarne ryzyko związane ze zmianą klimatu. W związku z tym – i pomimo nieprzewidzianych złożonych zmian geoeconomicznych – zaleca przejście na odnawialne źródła energii oraz wykorzystanie środków finansowych dostępnych w ramach planu odbudowy, a także innych zasobów finansowych, w tym wsparcia finansowego ze strony sektora prywatnego.

1.11. Podobnie jak inne państwa UE, kraje strefy euro zmagają się obecnie ze wstrząsami i zagrożeniami systemowymi. Dlatego też, biorąc pod uwagę krytyczny okres, w którym znajduje się ludzkość, EKES wzywa wszystkie kraje i właściwe instytucje międzynarodowe do współpracy w celu rozwiązania wszystkich historycznie bezprecedensowych wstrząsów, niebezpieczeństw i zagrożeń systemowych, przed którymi stoi obecnie świat. Opóźnienie przyjęcia i wdrożenia środków może mieć daleko idące konsekwencje, nie tylko w postaci strat materialnych, ale także – i przede wszystkim – w postaci zagrożenia dla życia ludzkiego.

2. Tło i kontekst

2.1. Obecnie mamy do czynienia z dwoma realnymi wstrząsami systemowymi – pandemią COVID-19 i inwazją Rosji na Ukrainę – które wraz z następującym w ich konsekwencji rozdrobnieniem geoeconomicznym spowodowały wysoki stopień niepewności. Co więcej, rosnące ceny towarów i żywności doprowadziły do znacznego ryzyka społeczno-gospodarczego zarówno w strefie euro, jak i w całej UE. W świetle elementarnego zagrożenia związanego ze zmianą klimatu jednym z największych wyzwań dla strefy euro i państw członkowskich UE jest przejście na zieloną gospodarkę.

2.2. Dzisiejsza sytuacja gospodarcza jest naznaczona bezprecedensowymi realnymi wstrząsami zewnętrznymi w krajach strefy euro. Z punktu widzenia podstawowych wskaźników makroekonomicznych nie można zatem uznać, że sytuacja ta jest stabilna. Ponadto niektóre państwa członkowskie strefy euro w swoich dążeniach do utworzenia zrównoważonych, odpornych i sprzyjających włączeniu społecznemu gospodarek od dłuższego czasu zmagają się z wyzwaniami strukturalnymi.

2.3. Przed wystąpieniem tych dwóch wstrząsów systemowych inflacja utrzymywała się na stosunkowo niskim poziomie w niemal wszystkich państwach członkowskich należących do strefy euro. Względnie niższe stopy inflacji odnotowano jeszcze przed nadejściem kryzysu klimatycznego, a w niektórych krajach strefy euro odnotowano wręcz deflację. Dzisiejsza dynamika inflacji wymaga szerokiego zastosowania zestawu narzędzi EBC. Obecnie inflacja jest jednym z największych zagrożeń dla trwałego i odpornego wzrostu gospodarczego w strefie euro sprzyjającego włączeniu społecznemu. Obniżenie i ustabilizowanie inflacji oraz utrzymanie jej na poziomie celu inflacyjnego, czyli poniżej 2 %, nie jest możliwe bez odpowiednich zmian w polityce pieniężnej Europejskiego Banku Centralnego. W najbliższej przyszłości ważne jest, aby EBC zachował ostrożność w normalizacji polityki pieniężnej.

2.4. Inflacja jest najwyższa od czasów utworzenia europejskiej unii walutowej. Wynika to z całego szeregu czynników, które doprowadziły do stopniowego wzrostu inflacji nawet w czasie pogłębiającego się globalnego kryzysu związanego z COVID-19. Trwające obecnie ożywienie gospodarcze w strefie euro jeszcze bardziej pogłębiło tę negatywną tendencję w wyniku zmniejszenia podaży. Do zwiększenia cen przyczyniła się także rosyjska inwazja na Ukrainę. Zasadne jest

pytanie, w jakim stopniu polityka pieniężna Europejskiego Banku Centralnego, zakładając wykorzystanie wszystkich dostępnych instrumentów, może spowolnić wzrost inflacji oraz stopniowo przywrócić ją do poziomu zadeklarowanego celu inflacyjnego i utrzymać ją na tym poziomie, bez zagrożenia dla stabilności jednej waluty i ożywienia gospodarczego po kryzysie związanym z COVID-19.

2.5. Obecne tendencje inflacyjne nie są ani przejściowe, ani krótkoterminowe (jak zauważono jesienią 2021 r.), ale ujawniają wysoki stopień niepewności. W drugiej połowie ubiegłego roku wzrosty cen wynikały przede wszystkim ze wzrostu cen energii, a także z zakłóceń w łańcuchach dostaw, niezwykle gwałtownego wzrostu cen towarów i wyższych kosztów transportu. Ponieważ przyczyny obecnej dynamiki cen są złożone, sama polityka pieniężna nie zdoła ograniczyć inflacji. Potrzebna jest dywersyfikacja importu energii, a tym samym zmniejszenie zależności od dostaw z Rosji. Dywersyfikacja daje również państwom członkowskim strefy euro historyczną możliwość przeprowadzenia pilnych reform strukturalnych (np. reform administracyjnych, reform sądownictwa, reform mających na celu wzmocnienie praworządności) i uniezależnienia od importu tradycyjnych surowców energetycznych. Ponadto konieczna jest interwencja na rynku w celu kontrolowania obecnej zmienności cen na rynku energii. W związku z tym EKES z zadowoleniem przyjmuje wniosek Komisji dotyczący interwencji nadzwyczajnej w celu rozwiązania problemu wysokich cen energii.

2.6. Jednocześnie istnieją dowody na to, że pomimo rosnących cen energii wiele przedsiębiorstw było w stanie zwiększyć swoje zyski jednostkowe. Analiza EBC wykazała, że zyski były kluczowym czynnikiem wpływającym na ogólną inflację krajową, ponieważ firmy przenosiły wyższe koszty oraz zabezpieczały i zwiększały marże zysku. Interwencje rynkowe w sektorze energetycznym mogą także ograniczać dynamikę cen.

2.7. Obecne wzrosty cen są przede wszystkim związane z podażą. Tendencja ta wpływa negatywnie na konkurencyjność strefy euro, prowadząc do wzrostu kosztów i wywierając presję na wzrost wynagrodzeń w okresie pogorszenia koniunktury gospodarczej. Jeśli ten niekorzystny wzorzec będzie się utrzymywał, może doprowadzić do stagflacji (choć obecnie nie występuje ona w krajach strefy euro jako całości). W przeszłości stagflację odnotowano niemal 40 lat temu. Jeśli zewnętrzne wstrząsy systemowe będą się utrzymywać, nie można wykluczyć, że dojdzie do tego niepożądanego zjawiska. Z drugiej strony EKES wskazuje na możliwe negatywne skutki dla popytu, jeśli osoby o niskich i średnich dochodach zostaną dotknięte spadkiem płac realnych.

2.8. W 2021 r. odnotowano stosunkowo korzystną tendencję wzrostu gospodarczego w państwach członkowskich strefy euro. Nie spodziewano się jednak gwałtownego spowolnienia inwestycji i przepływów handlowych spowodowanego wysokim poziomem niepewności gospodarczej. Światowy kryzys związany z COVID-19 może pogłębić przepaść między poziomami wzrostu gospodarczego w strefie euro, jeśli nie zostaną przyjęte i wdrożone reformy strukturalne. Ta tendencja w kierunku rozbieżności gospodarczej może mieć istotny wpływ na konwergencję i pogłębić niekorzystne zmiany w państwach członkowskich strefy euro.

2.9. Perspektywy potencjalnego wzrostu inwestycji w krótkim okresie nie są zachęcające. W obliczu niepewności inwestycyjnej spowodowanej wojną w Ukrainie przyjęto nieco bardziej stonowane podejście do instrumentów wprowadzonych w celu zapewnienia odbudowy po pandemii COVID-19 (Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności). Dlatego ważne jest, aby poszczególne gospodarki były w stanie poradzić sobie z trwającymi zakłóceniami przepływów handlowych i inwestycyjnych oraz z utrzymującą się niepewnością w gospodarce światowej, ale przede wszystkim z wysokim poziomem niepewności w państwach członkowskich strefy euro.

2.10. Spowolnienie gospodarcze wynika również ze znacznych podwyżek cen energii, z którymi borykają się gospodarstwa domowe. Niektóre państwa członkowskie wprowadziły środki mające na celu przeciwdziałanie wzrostowi cen w postaci dotacji, zmian w podatku VAT, w tym dodatkowych składek społecznych, oraz taryf socjalnych dla gospodarstw domowych o najniższych dochodach. W związku z tym konieczna jest nowa definicja efektywnego wykorzystania energii w gospodarstwach domowych i zmiana nawyków związanych z jej zużyciem. Rosnące ceny energii doprowadziły do stopniowego wyparcia innych pozycji z koszyka konsumenckiego, na które obecnie nastąpił spadek popytu. Co więcej, wyższe ceny energii dla gospodarstw domowych prowadzą do zmiany struktury konsumpcji gospodarstw domowych i znacznego spadku konsumpcji niektórych artykułów konsumenckich. Energia jest jednak dobrem podstawowym i dostęp do niej można ograniczyć jedynie w niewielkim zakresie, co oznacza, że skutki tych podwyżek cen szczególnie odczują biedniejsze gospodarstwa domowe.

2.11. Pandemia COVID-19 miała i nadal ma bardzo negatywny wpływ na finanse publiczne w państwach członkowskich należących do strefy euro. W celu zwalczenia kryzysu związanego z COVID-19 w marcu 2020 r. uruchomiono ogólną klauzulę wyjścia w ramach paktu stabilności i wzrostu. Ustanowiono także tymczasowe ramy pomocy państwa umożliwiające wykorzystanie bodźców fiskalnych na szeroką skalę w celu wsparcia sektora biznesowego, ale również w celu utrzymania stabilności społecznej.

2.12. Podejmowane w odpowiedzi na kryzys działania w ramach polityki fiskalnej oraz spadek produkcji doprowadziły do znacznego wzrostu wskaźników zadłużenia sektora instytucji rządowych i samorządowych, zwłaszcza w niektórych państwach członkowskich o wysokim zadłużeniu. Ogromne znaczenie ma dalsze zapewnianie długookresowej zdolności do obsługi długu publicznego przez jego stopniowe zmniejszanie. Biorąc pod uwagę, że w perspektywie średnioterminowej ceny energii nadal będą utrzymywać się na wysokim poziomie, konieczne będą przegląd mechanizmów rynkowych i mechanizmów ustalania cen oraz wprowadzenie dalszych środków wsparcia fiskalnego w celu udzielenia pomocy gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom szczególnie dotkniętym wzrostem cen energii.

2.13. Zwiększone wydatki na bezpieczeństwo i inne obszary priorytetowe o krytycznym znaczeniu mogą doprowadzić do tymczasowego spadku kondycji gospodarczej strefy euro na tle gospodarek światowych. W tym kontekście państwa członkowskie należące do strefy euro stoją przed poważnym wyzwaniem, jakim jest dążenie do trwałego wzrostu gospodarczego i utrzymanie udziału gospodarki strefy euro względem innych światowych konkurentów przy użyciu wszystkich dostępnych narzędzi w połączeniu ze skuteczną polityką indywidualną, w tym narzędzi dyplomatycznych.

2.14. W ostatnim czasie w wyniku niekorzystnych wydarzeń geopolitycznych kurs euro spadł w stosunku do dolara amerykańskiego. Te tendencje spadkowe obserwowano od maja 2021 r. Deprecjacja euro, drugiej co do wielkości waluty rezerwowej, wynika głównie z odmiennej polityki pieniężnej prowadzonej przez Europejski Bank Centralny i System Rezerwy Federalnej (FED).

2.15. Na podstawie powyższych analiz Komisja Europejska przedstawiła swoją prognozę gospodarczą (w lipcu 2022 r.), uwarunkowaną przede wszystkim rozwojem sytuacji w Ukrainie. Prognozy Komisji zakładają, że w tym roku wzrost gospodarczy wyniesie 2,7 % w państwach członkowskich UE i 2,6 % w strefie euro, a w przyszłym roku spadnie do 1,5 % i 1,4 %. Przewiduje się, że w tym roku średnia stopa inflacji wyniesie 7,6 % w UE i 7,6 % w strefie euro, natomiast w przyszłym roku inflacja ma spaść odpowiednio do 4,6 % i 4 %.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES podkreśla, że rozwój gospodarczy krajów strefy euro w perspektywie krótko-, ale także średnioterminowej jest i w dalszym ciągu może być silnie uzależniony od skutków inwazji Rosji na Ukrainę. Przyczyny tej niekorzystnej sytuacji mają charakter systemowy i na próżno szukać analogii w powojennej historii. Dlatego bardzo trudno jest ją porównać z innymi wstrząsami, które w przeszłości miały negatywny wpływ na rozwój gospodarczy w strefie euro. W każdym razie istnieje bardzo duży stopień niepewności, który utrudnia określenie perspektyw rozwoju sytuacji w przyszłości.

3.2. EKES zwraca uwagę, że dynamika podstawowych wskaźników makro- i mikroekonomicznych w krajach strefy euro nie jest optymistyczna. Panuje ogromna niepewność. W szczególności mamy do czynienia z szeregiem nieznanymi zmiennymi, głównie o charakterze geopolitycznym i gospodarczym, które mogą wpłynąć na i tak już niezwykle wysoki stopień niepewności.

3.3. Komitet uważa, że tendencja inflacyjna stanowi duże zagrożenie dla postępu społeczno-gospodarczego w krajach strefy euro. Obecne ryzyko inflacyjne związane jest głównie z dostawami i zakłóceniami w łańcuchach wartości. Wydarzenia w Ukrainie, szczególnie w kontekście dostaw energii, w tym cen surowców, a także środki mające na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się COVID-19 doprowadziły do zmian po stronie podaży.

3.4. Dzisiejsza dynamika inflacji wymaga szerokiego stosowania zestawu narzędzi EBC w celu osiągnięcia stabilności cen za pomocą akomodacyjnej polityki pieniężnej. EBC powinien postępować ostrożnie w kwestii normalizacji polityki pieniężnej. Co więcej, oczekuje się, że polityka pieniężna będzie nadal wspierać politykę gospodarczą w krajach należących do strefy euro.

3.5. Komitet podkreśla, że ryzyko inflacyjne nie zostało opanowane w państwach członkowskich, a próby jego wyeliminowania są jedynie częściowe. Z uwagi na utrzymującą się niekorzystną tendencję inflacyjną, która wpływa na gospodarstwa domowe oraz na konkurencyjność, EKES wzywa wszystkie właściwe i odpowiedzialne instytucje do przyjęcia i wdrożenia wszelkich pilnych środków, aby zrekompensować negatywne skutki gwałtownych skoków cen. Jednocześnie należy zapobiec zawirowaniom na rynku obligacji skarbowych w strefie euro⁽¹⁾.

3.6. EKES z zadowoleniem przyjmuje publikację programu REPowerEU. Oczekuje, że program ten przyczyni się do stopniowego zmniejszenia zależności od dostaw energii z Federacji Rosyjskiej. Program oferuje też możliwość stopniowego eliminowania największego ryzyka kosztowego, które stanowi główne zagrożenie dla stabilności cen w krajach strefy euro.

3.7. Komitet spodziewa się, że REPowerEU wnieśli wkład w dwóch kolejnych kluczowych aspektach: (i) REPowerEU powinien stymulować znaczny wzrost inwestycji w wybranych sektorach i obszarach, co pozwoli zrealizować pomysł, który powstał przed inwazją Rosji na Ukrainę – głównym założeniem jest to, że ten rok będzie znaczący pod względem wzrostu inwestycji, szczególnie w wybranych obszarach interesu publicznego; (ii) REPowerEU powinien również wnieść znaczący wkład w najważniejsze zmiany strukturalne, przed którymi stoi obecne pokolenie, a tym samym przyczynić się do osiągnięcia kluczowego celu, jakim jest uczynienie gospodarek strefy euro bardziej konkurencyjnymi, zrównoważonymi i odpornymi, przy jednoczesnym dążeniu do realizacji głównych celów określonych w Zielonym Ładzie.

3.8. EKES uważnie przygląda się zasadniczej zmianie przeznaczenia inwestycji w porównaniu z pierwotnymi planami inwestycyjnymi. Można oczekiwać, że wzrost inwestycji będzie niższy w sektorach związanych z restrukturyzacją energetyczną i realizacją przez kraje UE priorytetów określonych w Zielonym Ładzie. Perspektywy w sektorach i obszarach, które nie są z tym bezpośrednio powiązane, pozostają niewiadomą. W tym kontekście ważny będzie rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w tradycyjnych sektorach gospodarki (nie tych niezbędnych ze względów strategicznych ani dążących do doskonałości na światowym poziomie), wykorzystujących potencjał w poszczególnych regionach.

3.9. EKES zdecydowanie popiera zwrócenie należytej uwagi nie tylko na realizację bieżących priorytetów o krytycznym znaczeniu, ale także na zapewnienie jednolitych wyników w zakresie innowacji w poszczególnych regionach, w strefie euro i w całej UE. Bagatelizowanie tego celu może pogłębić rozbieżne tendencje między regionami w strefie euro i między państwami członkowskimi UE.

3.10. Komitet z zadowoleniem przyjmuje możliwość zwiększenia konwergencji dzięki wzrostowi w niegdyś słabiej rozwiniętych państwach członkowskich strefy euro, które od dłuższego czasu odnotowują wzrost na poziomie wyższym niż średnia dla całej strefy euro. Z tej perspektywy należy zauważyć, że pandemia COVID-19 oraz obecna wojna w Ukrainie mogą doprowadzić do pogłębienia rozbieżności w państwach członkowskich strefy euro, co nie sprzyja realizacji podstawowych idei zawartych w traktacie z Maastricht.

3.11. EKES z zadowoleniem przyjmuje i wspiera toczącą się debatę na temat kształtu nowych instytucjonalnych ram finansów publicznych w państwach członkowskich UE. W tym kontekście zwraca uwagę, że aktualizacja reguł fiskalnych określonych w pakcie stabilności i wzrostu wiąże się przede wszystkim z wyzwaniem dotyczącym pogodzenia stabilności finansowania z wyraźnymi potrzebami w zakresie inwestycji publicznych.

3.12. EKES dostrzega możliwości wzajemnej koordynacji i powiązań między różnymi rodzajami polityk mających na celu zapewnienie zrównoważonego długu publicznego. Ponadto w uzasadnionych przypadkach należy wspierać strategię fiskalną zgodnie ze średniookresowym podejściem do korekty fiskalnej, które będzie ukierunkowane na odbudowę i odporność. Komitet oczekuje, że wypracowane zostaną realistyczne i wykonalne rozwiązania prowadzące do powstania platformy w dziedzinie finansów publicznych, którą należy niezwłocznie wdrożyć.

3.13. Biorąc pod uwagę, że po kryzysie związanym z COVID-19 budżety publiczne są nadwyżone, dalsze środki wyrównawcze wspomagające gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa w radzeniu sobie z kryzysem energetycznym muszą być odpowiednio ukierunkowane i skuteczne. EKES doskonale rozumie obecne przesłanki, które uzasadniają konieczność ochrony bezpieczeństwa oraz zaspokojenia potrzeb humanitarnych i społecznych, oraz ich wpływ na budżety państw w strefie euro, a także szanuje działania państw w tym zakresie. W tym kontekście z zadowoleniem przyjmuje decyzję Komisji o przedłużeniu obowiązywania klauzuli wyjścia w ramach paktu stabilności i wzrostu oraz wzywa Komisję do jak najszybszego przedstawienia konkretnych propozycji reformy paktu stabilności i wzrostu.

⁽¹⁾ W związku z tym Komitet z zadowoleniem przyjmuje komunikat EBC z 15 czerwca 2022 r. o zamiarze opracowania instrumentu mającego na celu przeciwdziałanie rozdrobnieniu w strefie euro.

3.14. Komitet wielokrotnie już stwierdzał, że podobnie jak w przeszłości – choć dziś jest to być może jeszcze bardziej istotne – konieczne są większe starania na rzecz wzmocnienia pozycji strefy euro w kontekście międzynarodowym. Obecnie gospodarki strefy euro stoją przed nowymi wyzwaniami związanymi z ogólnym zagrożeniem bezpieczeństwa i ze zmianami strukturalnymi. Ponadto rozwój sytuacji gospodarczej i politycznej może wpłynąć na pozycję euro w międzynarodowym systemie walutowym i płańniczym. Zakończenie rosyjskiej agresji i wojny w Ukrainie wraz z przywróceniem integralności terytorialnej Ukrainy może doprowadzić do ożywienia koniunktury na świecie, a także do umocnienia gospodarki strefy euro.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. EKES jest przekonany, że w celu zapewnienia względnej stabilności społeczno-gospodarczej w państwach członkowskich należących do strefy euro, w obliczu dużej niepewności geopolitycznej i gospodarczej związanej z ryzykiem wzrostu inflacji i długu publicznego, istotne będzie skupienie się na właściwych priorytetach przy korzystaniu z funduszy Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF). Instrument ten umożliwi państwom członkowskim UE wspólną emisję obligacji na rynkach kapitałowych i jak dotąd jest bardzo skuteczny. Dlatego Komitet bardzo przychylnie odnosi się do jego praktycznego wykorzystania także w przyszłości. W związku z tym widzi możliwość wykorzystania RRF po 2026 r.

4.2. Komitet podkreśla, że trwająca inwazja Rosji na Ukrainę może doprowadzić do niepożądanego recesji, a nawet stagflacji w niektórych krajach strefy euro. Dlatego teraz bardziej niż kiedykolwiek potrzebne jest uważne monitorowanie tych niekorzystnych zjawisk i podejmowanie działań zapobiegawczych.

4.3. EKES zwraca uwagę, że stopa bezrobocia i tendencje na rynku pracy wskazują na względnie stabilną sytuację. Jednocześnie podkreśla, że w porównaniu z okresem sprzed 2008 r. zaobserwowano stosunkowo duże rozbieżności między wskaźnikami bezrobocia w poszczególnych krajach. W niektórych państwach członkowskich strefy euro utrzymuje się bezrobocie strukturalne, któremu towarzyszy niedobór wykwalifikowanej siły roboczej. To właśnie ten względny niedobór wysoko wykwalifikowanej kadry nie daje dostatecznego pola do zwiększenia konkurencyjności w wybranych sektorach i obszarach. W tym kontekście EKES zauważa, że w państwach członkowskich strefy euro i w UE nadal istnieją wystarczające i wciąż jeszcze niewykorzystane możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji.

4.4. Komitet jest bardzo zaniepokojony negatywnymi tendencjami w zakresie nierówności i rosnącym ubóstwem w państwach członkowskich strefy euro i w całej UE. Nierówności w szerokim tego słowa znaczeniu są w dużej mierze także pokłosiem globalnego kryzysu finansowego. Pandemia COVID-19 dodatkowo pogłębiła tę niekorzystną sytuację. Skutki rosnących cen energii i żywności dotykają obecnie najsłabsze grupy społeczne, a także gospodarstwa domowe o niskich i średnich dochodach. Z tego względu EKES pilnie wzywa wszystkie właściwe instytucje do utworzenia siatki bezpieczeństwa socjalnego, która będzie skutecznie działać i nie pozostawi nikogo na uboczu.

4.5. EKES ponownie zwraca uwagę na możliwy i nieprzewidywany rozwój kolejnych mutacji wirusa, pandemii i epidemii. Pojawienie się i szybkie rozprzestrzenianie COVID-19 ujawniło, jak bardzo sektor zdrowia był nieprzygotowany na pandemię. Potrzeba zatem bardziej dogłębnego przygotowania, ale przede wszystkim bardziej odpowiedzialnej polityki ze strony wszystkich właściwych organów i instytucji w tej dziedzinie. Komitet zauważa, że – jak pokazały wydarzenia z ostatnich dwóch lat – największy zwrot z inwestycji pochodzi z inwestycji w zdrowie i profilaktykę.

4.6. EKES podkreśla, że wspieranie działań mających na celu zapewnienie dodatkowej płynności od czasu wybuchu pandemii COVID-19 było słusznym posunięciem. Biorąc jednak pod uwagę, że niektóre szczególne operacje zostały zawieszane, konieczne będzie teraz skupienie się na zapewnieniu wypłacalności niektórych przedsiębiorstw. Dodatkowa płynność będzie również potrzebna do wsparcia wzrostu po pandemii. Dlatego też zdaniem EKES-u zasadnicze znaczenie mają dalsze działania zmierzające do utworzenia unii rynków kapitałowych i unii bankowej.

4.7. Komitet zwraca uwagę, że w gospodarce światowej dochodzi do rozdrobnienia. Inwazja Rosji na Ukrainę doprowadziła do rozdrobnienia w handlu międzynarodowym, płatnościach międzynarodowych, międzynarodowych stosunkach walutowo-finansowych, transporcie międzynarodowym, międzynarodowej nauce i badaniach, globalnych łańcuchach wartości, a także w innych obszarach. Proces ten ma bardzo negatywny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy w krajach strefy euro.

4.8. EKES zauważa, że wobec wysokiego poziomu niepewności gospodarczej i geoeconomicznej, któremu towarzyszy duże ryzyko, Europa znalazła się w niezwykle skomplikowanej sytuacji, najtrudniejszej od początku projektu integracji europejskiej. Ponieważ nie sposób przewidzieć przyszłego rozwoju sytuacji społeczno-gospodarczej, istnieje silna potrzeba przyjęcia i wdrożenia przez właściwe instytucje całego szeregu środków mających na celu ograniczenie i wyeliminowanie zewnętrznych wstrząsów dla gospodarek państw członkowskich strefy euro.

Bruksela dnia 27 października 2022 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
